

■ «Πρόσεχε πολύ!... Καὶ τὸ παραμικρό!... Καὶ πάντοτε!...»

Πῶς ἡ Ἄγιογραφία καλλιεργεῖ τὴν Εὐγένεια, τὴν Καλλιτεχνία καὶ τὴν Οἰκονομία*

Πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια, εἶχα διαβάσει στὸ μικρὸ Περιοδικό, τὸ ὁποῖο ἐκδίδει τὸ Ἔργαστήριό μας, μὲ τίτλο: «Εἰκονολογικὴ Συμβολή», μία προτροπὴ τοῦ ἀειμνήστου Φώτη Κόντογλου († 1965).

Ἐκείνη ἡ προτροπὴ, προερχομένη μάλιστα ἀπὸ ἕναν χαρισματικὸ Ζωγράφο, Ἄγιογράφο καὶ Λογοτέχνη, μὲ ἐντυπωσίασε βαθειά· δὲν ἐλησμόνησα ποτὲ τὴν συμβουλή-προτροπὴ στὸν μαθητὴ του «ἀγαπητὸ κύριο Μαυρικᾶκη», στὸ πολὺ πνευματικὸ Γράμμα του, τῆς 11ης Σεπτεμβρίου 1955.

Ἔγραφε, μεταξὺ ἄλλων, ὁ πολυτάλαντος μαστρο-Φώτης:

«Πρόσεχε πολύ. Καὶ τὸ παραμικρό. Καὶ πάντοτε. Μὴν κάνεις πρόχειρο τίποτα... Σβῦνε ὅ,τι νομίζεις πὼς εἶναι ἐλαττωματικὸ, καὶ ξανακάνε το...».

Αὐτὴ ἡ ἐπίμονη *διεργασία*, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖται ἀπὸ ὁποιονδήποτε *δημιουργό*, ὄχι μόνο ἀπὸ τὸν Ἄγιογράφο, ἔχει μέσα της κάτι τὸ θεϊκό, εἶναι ἡ κλίσις καὶ ἡ μυστικὴ ῥοπή μας πρὸς τὸ τέλειο, τὸ ἀψεγάδιαστο.

Ἄν πρέπει νὰ λησμονοῦμε οὔτε στιγμή, ὅτι ἔχουμε πλασθῆ ἐκ φύσεως ὡς Εἰκόνες τοῦ Θεοῦ, στὴν προοπτικὴ νὰ γίνουμε, μὲ τὴν προαίρεσί μας, **Ὅμοιοι** μὲ τὸν Θεό· τὸ καθ' ὁμοίωσιν ἀρχίζει ἀπὸ ἐδῶ

(*) Ὁμιλία, ἡ ὁποία ἐξεφωνήθη τὴν 29ην Αὐγούστου 2022 ἐκ. ἡμ. στὸ «Ἔργαστήριον Ἐκκλησιοποιημένης Εἰκονογραφίας», Φυλὴ Ἀττικῆς.

καὶ κορυφώνεται στὴν ἄλλη Ζωή, ὅπου –κατὰ τὸν Ἅγιο Εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη– «ὅμοιοι Αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὁσόμεθα Αὐτὸν καθὼς ἐστίν» (Α' Ἰωάν. γ' 2).

* * *

Ῥοφείλω βεβαίως νὰ ἐξηγήσω, ὅτι ἡ προτροπὴ τοῦ μαστρο-Φώτη μὲ ἐντυπωσίασε, διότι μέχρι τότε, τὸ 2015, ἐπὶ σαράντα περίπου ἔτη, *βασανιζόμουν* μὲ τὰ μολύβια καὶ τὰ στυλό, ὡς *κλασσικὸς γραφειοκράτης*.

Ἐξηγῶ ἀμέσως, γιατί *βασανιζόμουν*, ἀλλὰ καὶ συνεχίζω νὰ *βασανίζωμαι*...

Μὲ τὴν Χάρι του Κυρίου μας, καὶ μὲ τὶς εὐχὲς καὶ τὴν καθοδήγησι τοῦ Ἀειμνήστου Πατέρα καὶ Μητροπολίτου μας, συνειδητοποίησα ὅτι τὸ νὰ γράφης εἶναι μία *τέχνη* σὲ δύο *ἐπίπεδα*, ὁ δὲ γράφων εἶναι ἓνας *καλλιτέχνης*.

Βάσει αὐτοῦ τοῦ *κανόνος*, προσεπάθησα νὰ καταγράφω τὶς *Γενικὲς Ἀρχές* τῆς συντάξεως, ὡς *συντακτικοῦ*, ἐνὸς κειμένου μου (*πρῶτο ἐπίπεδο*)· ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξασκήσω πολὺ τὰ δάκτυλά μου στὴν λεγομένη *αισθητικὴ* τοῦ κειμένου (*δεύτερο ἐπίπεδο*).

Καὶ ὅσον ἀφορᾷ στὸ *πρῶτο ἐπίπεδο*, κατέληξα στὶς ἐξῆς *Ἀρχές*:

α. **Ἡ Συντομία**, ὡς ἀποφυγὴ τῆς περιττολογίας, νὰ μὴν εἶναι εἰς βᾶρος τῆς *Πληρότητος*, δηλαδὴ νὰ περιλαμβάνωνται ὅσα πρέπει.

β. **Ἡ Αἰτότης**, ὡς λόγος ἀπλός, ἀπέρριτος, ὄχι πομπώδης, νὰ μὴν εἶναι εἰς βᾶρος τῆς *Γλαφυρότητος*, δηλαδὴ ὁ λόγος νὰ εἶναι κομψός, χαριτωμένος, εὐχάριστος, καλλιεπής.

γ. **Ἡ Σαφήνεια**, ὡς λόγος κατανοητός, ὄχι περίπλοκος· διαυγής, ὄχι μὲ ἀμφισημεῖες καὶ γρίφους, νὰ μὴν εἶναι εἰς βᾶρος τῆς *Συνοχῆς*, δηλαδὴ ὁ λόγος νὰ ἔχη ἀλληλουχία, εἰρμό, ἐπαγωγὴ, ὄχι κενὰ καὶ *ξεχειλώματα*.

δ. **Ἡ Ρωμαλεότης**, ὡς λόγος δυναμικός, ἔντονος, ὄχι χλιαρότης καὶ πλαδαρότης, νὰ μὴν εἶναι εἰς βᾶρος τῆς *Μετριόπαθειας*, δηλαδὴ ὁ λόγος νὰ ἀποφεύγῃ τὶς ἀκρότητες καὶ ὑπερβολές.

Ῥὄσον ἀφορᾷ τὸ *δεύτερο ἐπίπεδο*, τὴν *αισθητικὴ* τοῦ κειμένου, κατέληξα στὶς ἐξῆς *Ἀρχές*:

α. **Νὰ** μὴν βιάζωμαι, ὅταν γράφω.

β. **Νὰ** μὴν *λυπᾶμαι* τὴν γομμολάστιχα, τὸν σβηστήρα.

γ. **Νὰ** μὴν ὑπολογίζω τὴν ταλαιπωρία τῶν δακτύλων μου, ἰδίως μάλιστα τοῦ δεξιοῦ δείκτου, ὁ ὁποῖος ἤδη πλησιάζει στὴν ἀναπηρία ἔνεκα τούτου.

δ. *Νὰ βλέπω τὸ τελικὸ χειρόγραφο κείμενο, ὡς ἓναν πίνακα, ὡς ἔργο τέχνης.*

* * *

Ἐλπίζω τώρα, μετὰ ἀπὸ τὶς ἐξηγήσεις αὐτές, νὰ κατανοῆτε, γιατί ἡ προτροπὴ τοῦ εὐλογημένου μαστρο-Φώτη με ἐντυπωσίασε βαθειά: ἦταν ἡ ἐπιβεβαίωσις τῶν ἀντιλήψεών μου καὶ τῶν κόπων στὴν προσπάθεια μιᾶς *δημιουργίας*, μιᾶς γραφῆς με ἀπαιτήσεις, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ καλλιτεχνικές.

Τώρα, ἐγείρεται τὸ εὐλογο ἐρώτημα: *Ἄρα γε, τί σχέσι ἔχουν ὅλα αὐτὰ με τὸ σημερινὸ μας θέμα, ὅπως ἔχει τεθῆ μάλιστα στὸν ὑπότιτλο;...*

Διεκρινίζω ἀμέσως, ὅτι ἡ συμβουλὴ τοῦ χαρισματικοῦ Κόντογλου συνδέεται ἄμεσα με τὴν *θεολογία τῶν μικρῶν* ἢ τῶν θεωρουμένων *μικρῶν*.

Στὴν Καινὴ Διαθήκη ἰδιαιτέρως, διαπιστώνουμε, με εὐχάριστη μάλιστα ἐκπληξι, ὅτι ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς δίδει μεγάλη σημασία, δείχνει μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τοὺς *μικροὺς* καὶ γιὰ τὰ *μικρά*.

Βλέπουμε δηλαδή, ὅτι ὁ Κύριός μας ἐνδιαφέρεται,

• γιὰ τὰ μικρὰ παιδιά • γιὰ τοὺς μικροὺς ἀνθρώπους • γιὰ τὶς μικρὲς ἀρετές • γιὰ τὶς μικρὲς κακίες • γιὰ τὰ μικρὰ ὑλικά πράγματα.

Ἄς θυμηθοῦμε, ὅτι ἀγκάλιασε καὶ εὐλόγησε τὰ *μικρὰ παιδιά* καὶ μᾶς προέτρεψε νὰ ὁμοιάσωμε πρὸς αὐτὰ κατὰ τὴν ἀπλότητα καὶ ἀθωότητα.

Ἐπίσης, ὁ Κύριός μας ἐξέλεξε τοὺς *τσομπάνηδες*, ὡς πρώτους θεατὰς τῆς Δόξης Του καὶ προσκυνητὰς τῆς Γεννήσεώς Του· καὶ ἐκάλεσε τοὺς ψαράδες ὡς Μαθητὰς καὶ Κήρυκας τοῦ Ἔργου Του.

Ἐν συνεχείᾳ, τονίζει ὅτι ἓνα *ποτήρι ψυχροῦ ὕδατος* στὰ στεγνωμένα χεῖλη τοῦ Ἱεροκήρυκος θὰ λάβῃ τὸ μισθὸ τοῦ Ἱεροκήρυκος.

Ἐὁ Χριστὸς μας καταλογίζει ὡς ἀμάρτημα ἓναν *ἀργὸν λόγον*, ἀκόμη δὲ καὶ ἓνα *πονηρὸ βλέμμα*.

Καὶ τέλος, ὁ Κύριός μας ἐνδιαφέρεται καὶ γιὰ τὰ *ἐλάχιστα ὑλικά πράγματα*, ὅταν δίδῃ ἐντολὴ νὰ συλλέξουν τὰ περισσεύματα, «ἵνα μή τι ἀπόληται».

* * *

Τώρα, με τὴν βοήθεια τῆς Παναγίας μας, ἔχουμε τὴν δυνατότητα νὰ φθάσουμε σὲ ἓνα πολὺ σημαντικό συμπέρασμα, τὸ ἐξῆς:

• **Ἐ**ὁ Κύριός μας καὶ Θεός μας, με τὸ ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον Του γιὰ τοὺς *μικροὺς* καὶ τὰ *μικρά*, ἀποδεικνύεται ὡς *Εὐγενής*, ὡς *Καλλιτέχνης*, καὶ ὡς *Οἰκονόμος*.

Ἐφ' ὅσον ὁ Χριστός μας προσέχη τὰ μικρά, προσέχει ταυτοχρό-
ως καὶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι προσέχουν τὰ μικρά· αὐτοὶ ὁμοιάζουν
πρὸς τὸν Κύριόν μας καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον γίνονται Εὐγενεῖς,
Καλλιτέχναι καὶ Οἰκονόμοι.

Ὅλοι καὶ ὅλα, ἀκόμη καὶ τὰ ἐλάχιστα, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀξιο-
ποιῶνται, προκειμένου νὰ γινώμεθα εὐγενέστεροι, καλλιτεχνικώ-
τεροι καὶ καλύτεροι οἰκονόμοι.

Ἡ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ εἶναι μία συνεχῆς αὐξήσις ἐν Χριστῷ· μία
διαρκῆς αἰχμαλωσία παντὸς νοήματός μας στὴν Ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ μας.

Προσέχοντες τὰ μικρά, βιώνουμε τὰ μεγάλα, τὴν πραγματικὴν
Ἀρχοντιά!..

Ὁ ἐν ἀληθείᾳ δημιουργός, κατὰ τρόπον ὅλως θεῖον, εἶναι ὁ Ἀρχον-
τικός, ὁ Εὐγενής, ὁ Ἀριστοκράτης...

Ὁ Ἄγιογράφος, μὲ τὸν στυλογράφο του καὶ τὸν χρωστήρα, ὑπα-
κούοντας τὸν μαστρο-Φῶτη: «Πρόσεχε πολύ. Καὶ τὸ παραμικρό.
Καὶ πάντοτε. Μὴν κάνεις πρόχειρο τίποτα...», ἐργάζεται ταυτοχρό-
ως σὲ δύο ἐπίπεδα:

α. ἐξευγενίζει, καλλιτεχνεῖ καὶ οἰκονομεῖ τὸν ἑαυτό του πρὸς τὸ
καθ' ὁμοίωσιν·

β. ἐξευγενίζει, καλλιτεχνεῖ καὶ οἰκονομεῖ τὶς Εἰκόνες του, πρὸς
δόξαν Θεοῦ, ὡς προέκτασιν τῶν θεωτικῶν βιωμάτων του.

* * *

Μακάρι οἱ μαθητὲς τοῦ Ἄγιογραφείου μας νὰ ἐργάζωνται μέσα
στὸ κλίμα αὐτό, πρὸς ἀγιασμόν αὐτῶν καὶ τῶν προσκυνούντων τὶς
ιερὲς Εἰκόνες τους.

Ἀμήν!

27η Αὐγούστου 2022 ἐκ. ἡμ.
† Μνήμη Ἁγίου Μάρτυρος Φανουρίου

Σᾶς εὐχαριστῶ!
† ὁ Ὡ. κ' Φ. Κ.

+

Τῷ δὲ Θεῷ
δόξα καὶ εὐχαριστία!